

[Hans Hansen.]

bruget var inde i i 80erne som Følge af, at vi kunde tilføre Landbruget Majs, blev det nødvendigt at omlægge Produktionen fra Kornproduktion til Fedevarereproduktion, hvorigennem vi efterhaanden skabte os den Betydning, vi nu har paa Verdensmarkedet; Maskinerne vandt Indpas, vi lærte i Nedgangstiden at bruge den moderne Teknik, vi lærte at anvende Kunstgødning, Mergling og Dræning, Ungdommen søgte ind paa Skoler for at dygtiggøre sig til sin fremtidige Gerning, og hele denne Udvikling bevirkede, at der i hvert Fald var lagt Grund for det økonomiske Liv omkring 90erne. Men samtidig begyndte igen den Bevægelse, som egentlig havde være stillestaaende gennem 80erne, nemlig Gældsstiftelsen. Vi havde i 70erne faaet en ret høj Prioritetsgæld, særlig gennem Kreditforeningssystemet, som vi havde kendt fra 50erne, men i 80ernes Nedgangstid ser vi, at Gældsstiftelsen er stillestaaende, for man kan, den Gang som altid, ikke gøre Gæld i Nedgangstider. Jeg vil gerne have Lov til i denne Forbindelse at gøre en Bemærkning til det ærede Medlem Hr. Pinstrups Betragtning, at det var nødvendigt at skaffe sig Driftskapital, og det var derfor, vi fik Gælden. Det er egentlig det modsatte, der sker; for netop i den Tid, da det er særlig nødvendigt at faa Driftskapital, som det var i 80erne, kan man ikke laane. Man kan aldrig laane i Nedgangstider; men man gør altid Gæld i Opgangstider og skal afbetale denne Gæld i Nedgangstiderne. I 80erne var Gældsstiftelsen stillestaaende. I Slutningen af 70erne stod vi med en fast, indregistreret Pantegæld i danske Ejendomme paa ca. 1 500 Mill. Kr. Omkring 1890 stod vi med en Gæld af samme Højde, til Trods for at Landbruget gennem 80ernes Periode var omlagt til Industri, og denne Nybygning, den Ramme, der var skabt om Andelsproduktionen, med et Mejeri omtrent i hvert eneste Sogn i Danmark og et Slakteri omtrent i hver By i Danmark, selvsagt havde krævet store Kapitaler. Ikke des mindre var den faste indregistrerede Pantegæld omkring ved 1890 paa samme Højde, som den var paa, da vi gik ud af 70ernes Højkonjunktur. Men saa saare man kunde mærke Fremskridt, saa snart man — for at bruge det Udtryk — kunde gøre Fremskridtet op i Kroner og Øre, begyndte Gælden paa ny at stige. Naar fornuftige Købere og Sælgere stod overfor hinanden, saa regnede de med, at ved Hjælp af det, der her var skabt, var det muligt at forrente mere, først og fremmest i Jorden. De unge maatte altid betale til sidste Øre

hele den Fordel, det var at kunne gaa ind og anvende de Værdier, der var skabt gennem det Fællesskab, gennem Andelsproduktionen og alt det, som hele den Tid opviste, og som da kom stærkere frem end nogen Tid før.

Denne Udvikling gennem 80ernes Periode var vel den, der har præget det danske Landbrug mest; men det var en Udvikling, der efterhaanden gennem 90ernes Opgangstider og særlig ind i det nye Aarhundrede kendetegnes ved, at efterhaanden som Fremskridtet kunde gøres op i Kroner og Øre, slugtes dette Fremskridt af Gælden fra Ejer til Ejer fra Slægt til Slægt. Hele dette System medførte efterhaanden, at samtidig med, at Industrialismen udviklede sig i Byerne og dér skabte Efterspørgsel efter Arbejdskraft, kom vi ind i en Udvikling med en stadig Folkevandring fra Land til By. Og det er jo et Særkende at til Trods for, at vi har gjort os Anstrengelser i dansk Lovgivning for at imødegaa og bøde paa dette Forhold, bøde paa denne moderne Folkevandring, gennem Udstykningslovene — baade den første, den saakaldte gamle Statshusmandslov af 22. Marts 1899, som senere er ændret og nu fremtræder i en noget anden Skikkelse end den Gang, men dog med samme Princip, og dernæst efter Loven af 4. Oktober 1919 —, viser det sig, naar vi sammenfatter det talmæssigt, at den Befolkning, der nu bor i Landdistrikterne, er ikke større, end den var i 80erne. Den Befolkningsforøgelse, der har fundet Sted i den forløbne Periode, er altsaa gaaet fra Land til By, og nu er hele Befolkningens Fødselsoverskud samlet i vore Byer og stiller sine Krav.

I denne Forbindelse vil jeg gerne sige, at naar Befolkningens Fødselsoverskud samles i vore Byer, saa bliver der et Skin af Berettigelse i, at Industrien kræver en Beskyttelse, som kan muliggøre, at Industrien kan beskæftige Fødselsoverskuddet, efterhaanden som det vandrer fra Landet ind til Byerne. Dette Skin af Berettigelse har efter min Mening bidraget til, at Begreberne om Beskyttelse eller Frihandel er blevet forvirrede, til Trods for at man kunde tro, at Frihandelens Kaar i vore Dage i Danmark var gode, fordi der sidder et overvejende Flertal af erklærede Frihandelstilhængere i begge Rigsdagens Ting. Alligevel ser vi, at Frihandelens Vilkaar nu til Dags næsten er ringere end nogen Sinde før. Men det har sin Grund i, at der gennem denne Udvikling er blevet et Skin af Berettigelse i Kravet om Toldbeskyttelse, fordi der er blevet ført en Politik,